

Merja Mäkisalo-Ropponen sd ym.

Keskustelualoite YK:n vammaisten oikeuksien sopimuksen toteutumisesta Suomessa

Eduskunnan puhemiehelle

Joulukuun 3. päivänä vietettiin YK:n Kansainvälistä vammaisten päivää, joka muistuttaa vammaisten ihmisarvosta ja siitä, että vammaisille henkilöille tulisi taata samat oikeudet kuin kaikille ihmisille. Valtioilla on oikeudellinen ja moraalinen velvollisuus huolehtia, että ihmisoikeudet toteutuvat kaikkien väestöryhmien kohdalla. Suomi on ratifioinut 10.6.2016 YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen, jonka tarkoituksena on taata vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet sekä edistää vammaisten henkilöiden ihmisarvon kunnioittamista.

Sopimus velvoittaa myös huomioimaan vammaisten henkilöiden erityistarpeet ja takaamaan vammaisille samat yhteiskunnallisen osallistumisen mahdollisuudet kuin kaikille muillekin. Lisäksi sopimus korostaa yleisen asennemuutoksen tärkeyttä, stereotyyppien ja ennakkoluulojen poistamisen merkitystä ja yleistä tietoisuuden lisäämistä vammaisten aseman edistämiseksi ja ihmisoikeuksien toteutumiseksi.

YK:n vammaissopimuksen mukaan vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. Jokaisella ihmisellä on oltava yhdenvertainen oikeus omaan tarpeensa mukaisiin vammaispalveluihin. Kyse on siitä, täyttyykö lain mukainen edellytys vammaisuudesta: "Vammaisella henkilöllä tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, jolla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista." Eli tässä yhteydessä tulkittavaksi tulee pitkäaikaisuus ja erityisyys.

Vammaiset ovat maailman suurin ja syrjityin ihmisryhmä. Arviolta 15 % maailman ihmisistä on tavalla tai toisella vammaisia. Vammaisten ihmisten yhdenvertaiset osallistumismahdollisuudet ja palveluiden saaminen eivät ole vielä täysin toteutuneet yhteiskunnassamme. Hyvin usein heihin kohdistuu ennakkoluuloja, syrjintää, poissulkemista ja jopa väkivaltaa. Vammaisilta saataan evätä oikeus koulutukseen, terveydenhuoltoon ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen ainoastaan heidän vammansa perusteella. Vammaisten henkilöiden koulutusta ja työelämään pääsyä on tuettava nykyistä paremmin.

Eduskunnan oikeusasiamies on havainnut toistuvasti vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisessa ongelmia, jotka ilmenevät perusoikeuksien rajoittamisena kehitysvammaisten erityis-

Keskustelualoite KA 9/2019 vp

huollossa, puutteina palvelusuunnitelmien ja erityishuolto-ohjelmien laatimisessa, rajoituksina lakisääteisten palvelujen saamisessa, viivästyksinä ja menettelyvirheinä päätöksenteossa ja asian käsittelyssä sekä puutteina toimitilojen esteettömyydessä ja asioinnin saavutettavuudessa.

Vammaisfoorumi on selvittänyt kyselytutkimuksella (vuosina 2016—2018), miten vammaisten oikeudet toteutuvat Suomessa. Kyselyn tulokset kertovat karulla tavalla, että vammaisten ihmisten oikeudet toteutuvat YK:n vammaisten ihmisten oikeuksien sopimuksesta huolimatta huonosti tai erittäin huonosti.

Yksi keskeisimpiä edellytyksiä vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumiselle, yhdenvertaisuuden takaamiselle ja yhteiskunnallisten osallistumismahdollisuuksien turvaamiselle on esteettömyys. Esteettömyydellä tarkoitetaan sekä rakenteellisten esteiden poissaoloa että syrjimätöntä ilmapiiriä. Esteettömyys ja syrjimättömyys vaativat aktiivisia toimia koko yhteiskunnalta, vammaisten osallistamista ja aitoa vuoropuhelua eri toimijoiden kesken.

Vammaisten oikeuksien toteutumisen ja yhdenvertaisen osallistumisen kannalta palveluiden saavuus ja laatu nousevat tärkeään asemaan. Vammaiset ihmiset tarvitsevat toimintakykynsä ylläpitämiseen ja edistämiseen vaikuttavaa kuntoutusta ja toimivia apuvälineitä. Palvelujen saavutettavuus on taattava kuulovammaisille, näkövammaisille sekä selkokielellä.

Vammaispalveluissa ei ole kyse ylimääräisestä lisäpalvelusta, vaan lailla turvatusta oikeudesta yhdenvertaiseen osallistumiseen yhteiskunnassa. Erityisesti vireillä olevan vammaislainsäädännön uudistuksen yhteydessä meidän tulee tarkastella lainsäätäjän näkökulmasta mahdollisuuksia lisätä vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta ja itsenäisyyttä sekä parantaa heidän mahdollisuuksiaan osallistua yhteiskunnan eri toimintoihin.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta käy ajankohtaiskeskustelun YK:n vammaisten oikeuksien sopimuksen toteutumisesta Suomessa.

Keskustelualoite KA 9/2019 vp

Helsingissä 13.12.2019

Merja Mäkisalo-Ropponen sd
Paula Werning sd
Tuula Väätäinen sd
Anders Norrback r
Jari Myllykoski vas
Johannes Koskinen sd
Eveliina Heinäluoma sd
Veronica Rehn-Kivi r
Pia Viitanen sd
Erkki Tuomioja sd
Heidi Viljanen sd
Seppo Eskelinen sd
Timo Harakka sd
Matias Mäkynen sd
Johanna Ojala-Niemelä sd
Aki Lindén sd
Suna Kymäläinen sd
Niina Malm sd
Sanna Marin sd
Riitta Mäkinen sd
Raimo Piirainen sd
Hussein al-Tae sd
Marko Asell sd
Kimmo Kiljunen sd
Jukka Gustafsson sd
Mika Kari sd
Eeva-Johanna Eloranta sd
Maria Guzenina sd
Anneli Kiljunen sd
Kristiina Salonen sd
Sebastian Tynkkynen ps
Johan Kvarnström sd
Katja Taimela sd
Piritta Rantanen sd
Tarja Filatov sd
Sari Tanus kd
Antero Laukkanen kd
Päivi Räsänen kd
Peter Östman kd
Sari Essayah kd
Petri Honkonen kesk
Arto Pirttilahti kesk
Juha Pylväs kesk
Hanna Huttunen kesk

Keskustelualoite KA 9/2019 vp

Pasi Kivisaari kesk
Jouni Ovaska kesk
Hilkka Kemppi kesk
Ari Torniainen kesk
Anne Kalmari kesk
Hannu Hoskonen kesk
Anu Vehviläinen kesk
Eeva Kalli kesk
Hanna-Leena Mattila kesk
Markus Lohi kesk
Hanna Kosonen kesk
Katri Kulmuni kesk
Mikko Kinnunen kesk
Tuomas Kettunen kesk
Hannakaisa Heikkinen kesk
Juha Sipilä kesk
Joonas Könttä kesk
Petri Huru ps
Mari Rantanen ps
Veijo Niemi ps
Jouni Kotiaho ps
Jari Koskela ps
Juha Mäenpää ps
Rami Lehto ps
Jani Mäkelä ps
Jari Ronkainen ps
Sami Savio ps
Ville Vähämäki ps
Ritva Elomaa ps
Lulu Ranne ps
Sheikki Laakso ps
Jussi Wihonen ps
Jukka Mäkynen ps
Sanna Antikainen ps
Mikko Lundén ps
Mats Löfström r
Eva Biaudet r
Mikko Ollikainen r
Joakim Strand r
Sandra Bergqvist r
Anders Adlercreutz r
Anna-Kaisa Ikonen kok
Sari Sarkomaa kok
Mia Laiho kok
Terhi Koulumies kok
Arto Satonen kok

Keskustelualoite KA 9/2019 vp

Sanni Grahn-Laasonen kok
Mari-Leena Talvitie kok
Paula Risikko kok
Pia Kauma kok
Sofia Vikman kok
Pauli Kiuru kok
Katja Hänninen vas
Merja Kyllönen vas
Juho Kautto vas
Matti Semi vas
Anna Kontula vas
Mai Kivelä vas
Veronika Honkasalo vas
Johannes Yrttiaho vas
Jussi Saramo vas
Pia Lohikoski vas
Markus Mustajärvi vas
Mirka Soinikoski vihr
Iiris Suomela vihr
Sofia Virta vihr
Jenni Pitko vihr
Pirkka-Pekka Petelius vihr
Atte Harjanne vihr
Inka Hopsu vihr
Mari Holopainen vihr
Bella Forsgrén vihr
Hanna Holopainen vihr
Satu Hassi vihr
Tiina Elo vihr
Outi Alanko-Kahiluoto vihr
Saara Hyrkkö vihr
Emma Kari vihr
Harry Harkimo liik
Sinuhe Wallinheimo kok